

EPISTEMOLOGICAL STUDIES IN PHILOSOPHY, SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ISSN 2618-1274 (Print), ISSN 2618-1282 (Online)

Journal home page: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/index>

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ

доктора політичних наук, доцента, завідувача кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Третяка Олексія Анатолійовича

на монографію «Політологічний контекст моделі мовної політики: теоретико-методологічний аналіз» к. і. н., докторанта кафедри теорії та історії політичних наук Львівського національного університету імені Івана Франка

Савойської Світлани Василівни.

doi: 10.15421/341918

Монографічне дослідження С. В. Савойської на тему «Політологічний контекст моделі мовної політики: теоретико-методологічний аналіз» є актуальною проблемою, яка пов'язана з трансформацією усіх сфер суспільно-політичного та демократичного життя, а також ролі у ньому мовної політики як моделі, яка на політичній арені представляє мовно-культурні та мовно-політичні інтереси усіх громадян, зокрема й у взаємовідносинах з державою. Варто констатувати, що наукове дослідження С. В. Савойської спирається на широку методологічну базу, на основі розроблено наукову стратегію, яка стосується історико-політичного формування, всебічного розвитку та розбудови моделі мовної політики.

Політологічна та наукова цінність підходів автора монографії полягає у тому, що з їх допомогою модель мовної політики розглядається під кутом бачення системних змін, які для неї служать будівельним матеріалом. Концептуальний підхід до аналізу проблеми допоміг виробити систему понять, побудувати авторську концепцію теоретичної моделі об'єкта та предмета дослідження. Комунікативний підхід розглядається автором монографії як інституціональна методологія конструктивно-деструктивного формування моделі мовної політики на усіх еволюційних

етапах буття України, яка періодично була незалежною або окупованою державою. На слушну думку С. В. Савойської, конструктивна інституціональна модель мовної політики може бути побудована лише незалежною державою за підтримки усіх формальних і неформальних інституцій, які ефективно функціонують та об'єднують спільноту у політичну націю, враховуючи усі регіони держави та місцеві інституції. Цікава під цим кутом бачення інша модель мовної політики, яка антиукраїнськими інституціями також представлена як конструктивна. Вона гальмує розбудову моделі мовної політики на національній та національній основах, позаяк орієнтується не на національні цінності, а інтереси колишньої метрополії.

Структура монографії відповідає логіці дослідження, яка є продуманою, ефективною і результативною. У зв'язку з цим авторка монографії підбрала вдалий методологічний інструментарій, який допоміг ефективно дослідити основні віхи ідейно-інституційного та політико-культурного формування та розбудови моделі мовної політики на етапах незалежності Української держави, модернізації, українізації та реформування. Окрім цього, Світлана Василівна майстерно дослідила гальмування розвитку моделі мовної політики російськими, імперськими, радянськими, угор-

ськими, румунськими, польськими та ін. інституціями, окремі з яких не припиняють втручатися у внутрішні справи незалежної України на тлі її демократизації та лібералізації суспільно-політичного життя.

Варто відзначити, що авторка дослідження вміло визначила особливості розбудови моделі мовної політики у добу її модернізації у першій половині 1990-х рр., спираючись на державні та національно-демократичні політичні інституції, ефективні засоби та механізми. Це було викликано вимогою часу та змінами у моделі мовної політики, які дозволили українському народу взяти курс на побудову демократичного суспільства, на українізацію та модернізацію усіх сфер і галузей суспільно-політичного життя країни. Цій проблемі присвячений один з її розділів, де майстерно досліджено модернізацію як інституцію оновлення та зміни політологічного контексту моделі мовної політики. Аналіз національної політики, яка по праву визначається Савойською С. В. як інституціональна конструктивна основа розвитку моделі мовної політики, допоміг зрозуміти, що її ефективність залежить від рівня патріотичності українського народу, сформованості національної ідеї, національної свідомості та знання історії. Від рівня розвитку цих інституцій залежить ефективна розбудова моделі мовної політики, з чим не можна не погодитися.

Заслугою С. В. Савойської є те, що вона ретельно розібралася у тій мовно-політичній спадщині, яка дісталася українському народу та державі від колишніх метрополій. Цій проблемі присвячено п'ятий розділ монографічного дослідження, де проросійська мовна політика досліджується як політична інституція, яка успішно функціонує в Україні як філія національних інтересів і цінностей Росії. Це більш детально розкрито з допомогою таких неформальних інституцій як виклики, ризики та небезпеки, які, як антиукраїнські політичні символи, діють всупереч розбудови політологічного контексту моделі мовної політики. На ґрунті формальні/неформальні інституції виникли непорозуміння і протистояння, які підказали автору монографії, якою у такій ситуації має бути модель мовної політики у юридично незалежній Українській державі.

Вельми важливим як з науково-теоретичного,

та і з політико-практичного кутів бачення є комплексний аналіз моделі мовної політики, що базується на раціональній політиці, яка є конструктивною основою для розвитку політологічного контексту моделі мовної політики. Раціональна політика, як неформальна інституція, спирається у своїй діяльності на демократичні цінності і такі неформальні інституції, якими є політична компетентність, «комунікативна раціональність», «комунікативна дія» та «деліберативна демократія» та ін.

До беззаперечних переваг монографічного дослідження варто віднести те, що зазначена модель мовної політики дає можливість побачити переваги конструктивного над деструктивним, раціонального над ірраціональним, демократичних і національних цінностей над авторитарно-тоталітарними. Щоб викласти власне бачення мовно-політичних проблем та запропонувати конструктивні шляхи їх розв'язання, С. В. Савойська по-новому переосмислила модель мовної політики, яка на території України у різні часи здійснювалася колоніальною владою, а наразі – незалежною, та зробила ґрунтовні висновки. На її слушну думку, конструктивна модель мовної політики не повинна розбудовуватися насильницькими методами, вона має спиратися на спеціально розроблені програми, які висвітлюватимуть героїчні сторінки з історії української культури, літератури українського народу та об'єднуватимуть усі етнічні спільноти у політичну націю, стержнем якої, на переконання авторки дослідження, мають бути етнічна українська нація, українська мова і культура.

Усе це дає підстави констатувати, що монографія С. В. Савойської є самостійним та завершеним дослідженням, положення якого логічно обґрунтовані та мають наукову новизну. Виходячи з цього, автор монографічного дослідження засвідчила уміння використовувати нові наукові підходи, напрями та ефективно осмислювати мовну політику як модель, робити ґрунтовні узагальнення, висновки та обґрунтовувати власну позицію. Тому вважаю, що є всі підстави рекомендувати монографію Савойської Світлани Василівни на тему: «Політологічний контекст моделі мовної політики: теоретико-методологічний аналіз» до друку.